

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК

ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

На правах рукопису

БОРЩ Алла Георгіївна

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ

В УМОВАХ РІЗНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Спеціальність 08.06.01 -
Економіка підприємств
і форми господарювання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ЯГОН

Київ - 1994

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00777693 (\$)

УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК

ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

На правах рукопису

БОРЩ Алла Георгіївна

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ

В УМОВАХ РІЗНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Спеціальність 08.06.01 -
Економіка підприємств
і форми господарювання

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Алла

Київ - 1994

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті аграрної економіки Української академії аграрних наук.

Науковий керівник - доктор економічних наук
МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК Віктор Якович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник
НДІ Міністерства економіки України
КОЛЕСНИК Григорій Омелянович

- кандидат економічних наук, старший
науковий співробітник ІАЕ УААН
КРАСНОУТСЬКА Людмила Семенівна

Провідна організація - Національний аграрний університет

Захист відбудеться "21" жовтня 1994 р. о. 14. годині на засіданні спеціалізованої вченої Ради К.01.58.02. в Інституті аграрної економіки УААН.

Просимо прийняти участь в обговоренні дисертації під час захисту або надіслати Ваш відгук на автореферат дисертації, завірений печаткою, за адресою 252127, Київ-127, вул. Героїв Оборони, 10, сектор захисту дисертацій.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту.

Автореферат розісланий "16" вересня 1994 р.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої Ради

М.Я.МАЛІК

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність тематики. Вирішення продовольчої проблеми пов'язано з пріоритетним розвитком тваринницьких галузей, збільшенням виробництва м'яса та м'ясопродуктів, задоволенням потреб населення в споживчому попиті на неї.

Враховуючи національні традиції, природно-економічні умови України, швидкостиглість галузі та необхідність виробництва екологічно чистої продукції в радіаційному відношенні, високий рівень споживання м'яса може бути досягнутий за рахунок свинини. В сучасній економічній ситуації нарощування виробництва м'яса за рахунок свинини є для суспільства більш економічно вигідним, бо витрати в свинарстві окупаються в 2 рази швидше, ніж в скотарстві.

Існуючі організаційно-господарські форми в свинарстві в відсутності стимулами до ефективного господарювання, монополія державної та "одержавленої" колгоспно-кооперативної власності, заміна саморегулюючих механізмів розвитку виробництва важелями адміністративного диктату стали наслідком екстенсивного розвитку галузі, технічної відсталості, невідповідності наявного поголів'я кормовій базі, відсутності спільного економічного інтересу господарств, що вирощують свиней, з технологічно пов'язаними галузями АПК, погіршення екологічних умов в зоні розміщення великих свинарських комплексів.

Потрібен новий господарський механізм відродження товарно-грошових відносин, пошук ефективних форм господарювання і власності, реалізації аграрної реформи на рівні окремих товаровиробників та на міжгалузевому рівні, реформування державної власності, який би сприяв збільшенню обсягів продукції при мінімумі витрат на її виробництво.

Ступінь дослідженості тематики. Проблеми організації та ефективності різних форм господарювання в нових економічних умовах стали предметом дослідження відомих економістів О.О. Ніконова, І.І. Лукінова, С.В. Мочерного, О.М. Онищенко, В.В. Юрчишина, П.Т. Саблука, В.П. Мертенса та інших.

Проте актуальність та недостатнє вивчення проблем організації ефективного господарювання в нових економічних умовах, специфічних для галузі свинарства, зумовило необхідність вибраної теми наукових досліджень.

Мета і основні завдання дослідження. Метою дослідження є визначення найбільш ефективних господарських формувань в свинарстві, шляхів реформування існуючих підприємств в напрямі удосконалення відносин власності та впливу екологічного фактору на ефективність галузі.

Відповідно до поставленої мети ставилися наступні завдання наукового дослідження :

- вивчити основні теоретичні положення функціонування різних форм власності та господарювання, дати оцінку їх історичного розвитку в сільському господарстві в цілому;
- дослідити основні форми господарювання в свинарській галузі та визначити їх економічну та екологічну ефективність;
- виявити на сучасному етапі основні причини низької ефективності ведення галузі та недостатньої мотивації ефективно виробничої діяльності господарств, що вирощують свиней;
- обґрунтувати раціональні шляхи трансформації основних організаційно-господарських форм галузі відповідно до зміни відносин власності та розвитку багатокладності господарювання як основи конкурентного середовища в ринковій еко-

номіці;

підготувати рекомендації по удосконаленню функціонування інтегрованих структур по виробництву, переробці та реалізації м'яса та регулювання економічних відносин їх учасників;

визначити оптимальні розміри комплексів по вирощуванню свиней на основі промислових технологій з урахуванням екологічного фактору.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є вивчення впливу форм господарювання, відносин власності і організації виробництва в усіх ланках галузевого м'ясного підкомплексу на ефективність свинарства.

Об'єктом дослідження є господарства Київської області та окремі підприємства України.

Вихідними інформаційними матеріалами дослідження були результати наукових розробок, літературні джерела, статистична звітність Держкомстату України, річні звіти, первинна документація господарств, анкети.

Методологія та методика дослідження базується на економічній теорії вітчизняних і зарубіжних вчених, на основних принципах економічних законів ринкової економіки, нормативно-законодавчій базі України з питань розвитку агропромислового комплексу та особливостей його приватизації.

В процесі досліджень використані абстрактно-логічний, економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, монографічний та економіко-математичний методи.

Теоретична цінність дослідження полягає у визначенні еколого-економічної ефективності виробництва свинини та розробленому механізмі регулювання економічних відносин в

інтегрованої господарській структурі.

Практична цінність дослідження полягає в запропонованих підходах до реалізації багатукладності форм господарювання в галузі на основі зміни відносин власності, які сприятимуть їх реформуванню відповідно до вимог ринкової економіки та створенню конкурентного середовища між товаровиробниками свинини; рекомендованому механізмі удосконалення економічних відносин в галузевому підкомплексі, що дозволить усунути неузгодження між технологічно поєднаними галузями та створити висококонкурентну ринкову структуру; визначенні оптимальної концентрації поголів'я на промислових комплексах з урахуванням витрат на природоохоронні заходи.

Наукова новизна дослідження, полягає в:

комплексному дослідженні факторів, що впливають на ефективність галузі, та визначенні найбільш ефективних організаційно-господарських формувань в свинарстві;

запропонованому порядку реформування відносин власності на державних промислових свинокомплексах;

методичному обґрунтуванні створення інтегрованої структури по виробництву, переробці та реалізації м'яса свиней на акціонерній основі та розподілу акцій між її учасниками ;

визначенні еколого-економічної ефективності виробництва свинини на промислових комплексах.

На вахист виносяться наступні результати досліджень:

пропозиції по підвищенню ефективності свинарства;

напрями розвитку найбільш ефективних форм господарювання в галузі;

схема реформування відносин власності в державних про-

мислових свиногомплексах на основі акціонування;

обгрунтування інтеграційних зв'язків при створенні міжгалузевих структур в м'ясному підкомплексі та механізму розподілу акцій між учасниками інтеграції;

оптимальні розміри промислового свиногомплексу з урахуванням екологічного фактору.

Апробація і впровадження наукових розробок. Результати дослідження знайшли відображення у "Рекомендаціях по організації селянських (фермерських) господарств в Україні (1983р.), "Рекомендаціях по формуванню та функціонуванню ринку м'яса" (1984р.) та отримали позитивну оцінку на науково-теоретичній конференції в Тернопільському інституті народного господарства (1992р.) і науково-практичній конференції в Інституті аграрної економіки УААН (1992 р.).

Публікації. По результатах дослідження опубліковано 4 роботи загальним обсягом 0.4 ум.друк.арк.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаної літератури, який включає 149 найменувань. Викладена на 163 сторінках машинописного тексту, включає 18 таблиць, 4 схеми, 1 малюнок.

2. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ І ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Сучасний етап розвитку сільського господарства в Україні характеризується реформуванням відносин власності, метою якого є забезпечення взаємозв'язку інтересів всіх суб'єктів власності через господарський механізм. Ефективне функціонування економіки сільськогосподарських підприємств можливе лише за умов реалізації інтересів як кожного члену тру-

дового колективу зокрема так і усієї держави в цілому.

Удосконалення господарського механізму відповідно до зміни форм власності повинно забезпечити: незалежність кожного товаровиробника у виборі структури та організації виробництва, відповідальність за наслідки своєї діяльності; зв'язок одержаного доходу на всіх рівнях реалізації власності з реальним трудовим вкладом кожного працюючого і колективу в процесі його створення; встановлення між різними суб'єктами господарювання взаємовигідних економічних відносин через механізм цін; реалізацію творчого потенціалу кожного працюючого; досконале цінове і податкове державне регулювання економічних відносин між суб'єктами господарювання.

Процес реформування відносин власності має проходити еволюційно з врахуванням конкретних умов господарювання, історичних традицій, рівня усупільнення виробництва, ресурсного забезпечення та психології селян, і супроводжуватись ростом виробництва, підвищенням якості продукції.

2.2. На початку 90-х років виробництво свинини було зосереджено на свинофермах колективних (30%), державних (16%), міжгосподарських (1%) та особистих господарствах населення (47%). На долю спеціалізованих господарств припадало біля 45% загального виробництва свинини в громадському секторі. Решта - 55% виробництва приходить на багатогалузеві господарства з низьким рівнем спеціалізації і концентрації, де кормозабезпечення галузі відбувається по залишковому принципу, що є причиною збитковості галузі. Серед колективних господарств збитковими є 46,6%, радгоспів і міжгосподарських підприємств відповідно 44 та 29%.

В Україні станом на 1.01.1993р. серед господарств, що

вироснуть свиней, 58% мають поголів'я до 500 голів і менше одного відсотка складають господарства з поголів'ям понад 12 тисяч. У Київській області 95% колективних господарств та 78% радгоспів вирощують свиней. Серед колективних господарств 61,4% утримують поголів'я до 500 голів і одержують 18,5% загального приросту свиней, а спеціалізовані господарства з поголів'ям понад 3000 голів складають 6,3% і вирощують 38,8% продукції. Радгоспи, які мають поголів'я до 500 голів, складають 72,7%, а вирощують 4% приросту, в той час як спеціалізовані радгоспи (3,2%) виробляють 81,3% продукції.

Сучасний стан розвитку свинарства в Україні характеризується зменшенням протягом 1990-1993рр. поголів'я свиней в громадському секторі України на 22%, Київської області на 13% та спадом виробництва - відповідно на 37,8 і 39,3%. Середньодобовий приріст на дорощуванні і відгодівлі зменшився в 229 до 207 г в Україні, та в 357 до 281 г в області, віддача кормів на 1 ц приросту відповідно на 30,6% та на 99%.

2.3. Основними причинами низької ефективності галузі на сучасному етапі є: соціально-політичні - загальна кризова ситуація в економіці, монополія державної та "одержавленої" колгоспно-кооперативної власності, відсутність механізму реалізації багатокладності форм господарювання та конкурентного середовища між окремими товаровиробниками; організаційно-економічні - відсутність стимулів до високопродуктивної праці, недосконалість ціноутворення на сільськогосподарську продукцію в цілому і свинарства зокрема та економічних відносин з суміжними галузями АПК; технологічні - низький рівень ресурсного забезпечення, відсутність належної кормової бази та необхідного зооветеринарного обслуговування.

2.4. На сучасному етапі найбільш ефективно виробництво м'яса свиней забезпечують спеціалізовані господарства з концентрацією поголів'я понад 12 тис. та з питомою вагою галузі в структурі товарної продукції 50-60%, з застосуванням промислових технологій вирощування свиней. Найвищий рівень спеціалізації та концентрації в галузі досягнуто в спеціалізованих господарствах, що увійшли до об'єднання "Українсьпром", які на 90-95% забезпечуються кормами з державних ресурсів (табл.1). Ці господарства досягли у 1,5-2 рази вищі середньодобові прирости і відповідно окупність кормів, в 6-7 разів вищу продуктивність праці порівняно з іншими господарствами громадського сектору. Одержаний на середньорічну структурну голову приріст по цих господарствах становить 140 кг, що відповідає терміну їх вирощування і відгодівлі 7-8 місяців, тоді як по інших господарствах з нижчим рівнем концентрації, свині за рік не досягають необхідних кондицій, внаслідок чого їх утримують 14-18 місяців. Все це сприяє підвищенню собівартості продукції.

Аналіз сучасного стану розвитку свинарства в Україні і Київській області зокрема показав, що матеріальні і трудові ресурси в умовах неспеціалізованого виробництва з питомою вагою галузі в структурі товарної продукції в межах 5-20% і поголів'ям до 1000 голів використовується неефективно. В той же час господарства з питомою вагою реалізації живої маси свиней в структурі товарної продукції понад 60% за рік одержують на одне скотомісце у 2-2,5 рази більше продукції.

2.5. Вважаємо, що спеціалізовані державні комплекси по вирощуванню свиней із своєю організаційною структурою та промисловою технологією повинні зберегтися як найбільш стала

1. Економічна ефективність виробництва свинини спеціалізованими та неспеціалізованими господарствами (1992 р.)

Показники	Україна		Київська область	
	всі господарства громадського сектору	всі господарства громадського сектору	в т.ч.	
			спец-гос-ни	спецгосни об. "Укр-м'ясо-пром"
Поголів'я на господарство, гол.	906	554	7963	20955
Одержано приросту на:				
господарство, ц	559	674	9224	29454
середньорічну голову, кг	61,7	84,4	115,98	140,56
Питома вага м'яса свиней в структурі товарної продукції, %	x	x	54,5	85,4
Середньодобовий приріст, г	207	281	365	443
Собівартість 1 ц приросту, тис.крб.	6,969	7,412	6,759	6,652
Витрати на 1 ц приросту:				
праці, люд.-год.	51,82	40,95	17,09	7,45
кормів, ц к.од.	12,87	9,96	н.д.	6,00
Прибуток на 1 середньорічну голову, тис.крб.	2,699	3,211	6,128	6,586
Рівень рентабельності, %	93,8	95,8	99,0	105,8

та ефективна господарська форма. Проте їх необхідно пристосувати до роботи в ринкових умовах, надати частку майна працівникам, відповідно зменшивши частку держави. В зв'язку з тим, що вони мають відносно високу вартість основних виробничих фондів, що припадає на одного працівника, в процесі приватизації потрібно зберегти високий рівень усупільнення виробництва. Обґрунтовано доцільність їх переходу на акціонерну

форму відносин, яка передбачає змішану форму власності (державно-приватна) та дозволяє інтегруватися в міжгалузеві структури.

Нами опрацьований підхід до реформування державних промислових комплексів по виробництву свинини на прикладі радгоспів-комбінатів Київської області "Трубіжський" на 36 тис. голів та "Калитянський" на 108 тис. голів. Проведена оцінка вартості майна спеціалізованих господарств по виробництву свинини згідно "Методики оцінки вартості об'єктів приватизації та оренди", виданої Фондом державного майна України, станом на 1.01.1994 р. і визначена частка майна, що має приватизуватися. Вона по питомій вазі в згачній мірі коливається залежно від розмірів поголів'я на комплексі (табл.2).

Але на нашу думку такий підхід може привести до втрати контрольного пакету акцій сільськогосподарськими виробниками і не буде сприяти ефективному функціонуванню підприємства в ринкових умовах. Тому, враховуючи особливості галузі та кінцеву мету приватизації, пропонуємо один з можливих варіантів перетворення їх у відкриті акціонерні товариства (схема 1).

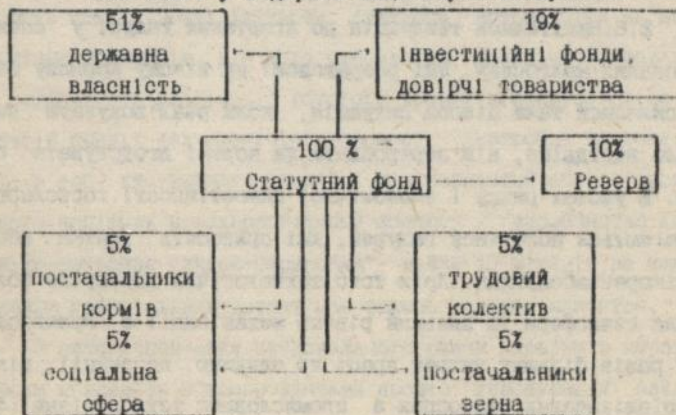
Варіант, зображений на схемі 1, передбачає за державою залишити 51% акцій, приймаючи до уваги виняткове народногосподарське значення таких комплексів, а також значні витрати, пов'язані з усуненням негативних екологічних наслідків їх діяльності. Управління цим пакетом може здійснювати об'єднання "Укр"ясопром". Трудовий колектив може викупити 5% простих акцій, по 5% пропонуємо постачальникам кормів та виробникам зерна. Доцільно було б передбачити певний

2. Оцінка вартості майна спеціалізованих державних комплексів по вирощуванню свиней Київської області в залежності від рівня концентрації поголів'я

Показники (в середньому на одне господарство)	Комплекси потужністю (тис. гол.)			
	108	36	24	12
Середньорічна чисельність працівників, чоловік	650	195	431	390
Вартість майна господарства (згідно методики), млн крб.	102538	10834	9090	4721
Безоплатна частка та квота трудового колективу на використання майнового сертифікату, млн крб.	4252,4	1276	2819,6	2551,4
Частка майна, що може приватизувати трудовий колектив, %	4,1	11,8	31,0	54,0

x/ - з урахуванням робітників галузі кормовиробництва

Схема 1. Розподіл акцій при перетворенні державного комплексу по вирощуванню свиней на 108 тис. голів у відкрите акціонерне товариство

відсоток акцій для керівного складу і спеціалістів, зафіксувавши це у чинному законодавстві України і 5% акцій - для пенсіонерів та соціальної сфери села. Пропонуємо 10% акцій резервувати, а через рік за умов ефективної роботи комплексу вони можуть бути запропоновані трудовому колективу по номінальній вартості, в протилежному випадку - акції передаються державній установі, що буде керувати цим пакетом.

Для свиногокомплексів на 36 тис. голів пропонується аналогічна схема, в якій частка трудового колективу та постачальників кормів збільшується до 10% кожному, а частка держави зменшується до 30%. За умов ефективної роботи трудовому колективу разом з постачальниками кормів надається право володіти контрольним пакетом акцій. На комплексах потужністю 24 та 12 тис. гол. у трудових колективах та постачальників кормів можна зосередити 51-75% акцій, 10% резервувати і решту 15-40% передати інвестиційним фондам та довірчим товариствам.

2.6. Намітилась тенденція до згортання галузі у спеціалізованих колгоспах, які розраховані на власну кормову базу, бо склалася така цінова ситуація, коли реалізовувати зерно стало вигідніше, ніж переробляти на корм і згодовувати свиням. В умовах ринку і економічної самостійності господарства намагаються позбутися галузей, які приносять збитки або є низькорентабельними. Крім того, технологічно застаріле обладнання свиноферм та низький рівень механізації є причиною в 6-7 разів більших витрат праці на одиницю продукції, ніж в спеціалізованих радгоспах з промисловими технологіями (42,4 люд-год. в колгоспах проти 5,75 люд-год. в радгоспах в 1992р).

Підхід до реформування відносин власності у спецгоспах

по вирощуванню свиней, що належать до колективної форми господарювання, залежить від ефективності ведення галузі. Збиткові та низькорентабельні ферми пропонуємо передавати в оренду в наступним викупом на конкурсній основі на кращий бізнес-план свиноферми, що приватизується, при умові збереження профільності протягом певного часу. Вважаємо за доцільне внести ці доповнення до чинного законодавства, що стосується особливостей приватизації в АПК.

Стабільно працюючі господарства треба реформувати по шляху більш глибокої приватизації - майнову частку кожного члена колективного господарства передати у приватну власність, об'єднавши їх так, щоб зберегти існуючу спеціалізацію.

2.7. Економічні відносини господарств, які вирощують свиней, в підприємствами інших галузей АПК та тими, які технологічно поєднані виготовленням кінцевого продукту, також склалися не на користь галузі. Комбікормові заводи та м'ясокомбінації, які є монополістами в своїй галузі, економічно не зацікавлені в збільшенні та здешевленні кінцевого продукту, вони відстоюють свої відомчі інтереси, диктуючи високі ціни на низькоякісну продукцію, від чого страждають споживачі їх товару.

Ефект від реалізації готового продукту фіксується на заключній стадії технологічного процесу - переробці та реалізації, а той, хто вирощує свиней і має найменший оборот авансованого капіталу в технологічному ланцюгу - "виробництво кормів-вирощування свиней-переробка" - майже 12 місяців, на кожну одиницю матеріальних витрат має значно менший прибуток.

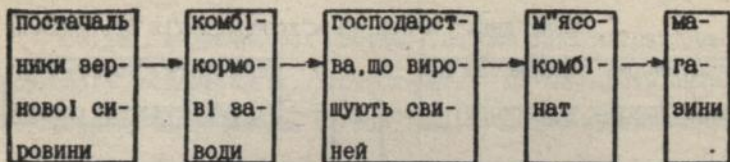
З метою насичення продовольчого ринку України в короткі строки м'ясом та м'ясопродуктами процес вирощування свиней необхідно більш тісно ув'язати з переробкою та виготовленням

готового продукту, що дозволить встановити взаємовигідні економічні відносини між технологічно пов'язаними галузями АПК. Створення інтегрованої міжгалусевої структури по виробництву, переробці та реалізації свинини забезпечить спільну заінтересованість всіх ланок у збільшенні і здешевленні кінцевого продукту, у підвищенні якості та розширенні асортименту, скороченні числа посередників на шляху виробництво-споживач, встановленні гнучкого ціноутворення на цю продукцію.

2.8. Аналіз діяльності асоціації по виробництву, переробці та реалізації м'яса "Дарницька", створеної на базі Дарницького м'ясокомбінату, до складу якої увійшли 5 спеціалізованих господарств по вирощуванню свиней та 11 - по вирощуванню великої рогатої худоби, дозволив встановити основні причини її нежиттєздатності, до яких слід віднести: вказівка "зверху", а не ініціатива "знизу" при її створенні; несвоєчасність, оскільки об'єднання господарств-учасників повинно передувати проведенню процесів роздержавлення та приватизації в кожній ланці єдиного технологічного ланцюга; відсутність чіткого механізму розподілу прибутку, отриманого від спільної діяльності; відсутність високої культури договірних відносин, на яких заснована діяльність асоціації; намагання за рахунок економічно сильних господарств вирішити проблему модернізації Дарницького м'ясокомбінату.

Пропонуємо створювати такі структури по галузевому принципу, що дасть змогу більш повно врахувати технологічні особливості та встановити економічні відносини вигідні як для виробників свинини, так і яловичини.

Технологічний ланцюг взаємопов'язаних галузей при виробництві свинини має бути таким:

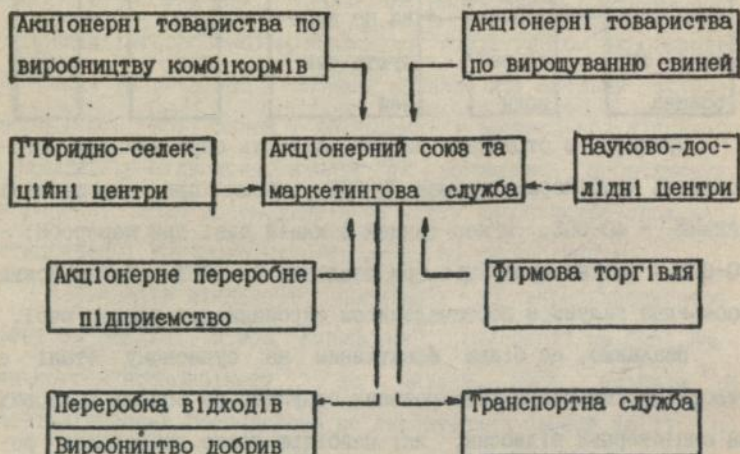
Причому, в структурі витрат вартість сировини для виготовлення комбікормів займає 95-96%, корми при вирощуванні свиней - 40-60%, м'ясо свиней в живій вазі при переробці - 70-80%, готова продукція при реалізації - 95%. Тобто кожна попередня галузь є постачальником сировини для послідувчої.

Вважаємо, що більш ефективним на сучасному етапі є створення галузевих інтегрованих структур на основі дольових чи акціонерних відносин, які найбільш повно дозволяють реалізувати участь у привласненні результатів праці кожним із суб'єктів відносин та визначити міру цього привласнення.

Нами проведене методичне обґрунтування доцільності встановлення взаемовигідних економічних відносин між технологічно пов'язаними галузями на акціонерній основі, які належать від обґрунтованого розподілу акцій між ними, та запропонована схема цієї інтегрованої структури (схема 2). Кожному учаснику має бути запропонований пакет акцій, що відповідає його частці витрат в єдиному технологічному процесі, яку пропонуємо визначати через ціновий механізм. При цьому ціноутворення на проміжний продукт в середині об'єднання має здійснюватись по єдиному методологічному принципу. Ціна на готову продукцію складається із ціни на сировину (Цсиров.), витрат кожного учасника (ВМЗ) - матеріальні витрати за мінусом сировини та прибутку, який розраховується на основі обґрунтованого коефіцієнту норми прибутку (Кнп) на весь авансований капітал з урахуванням

терміну обігу в галузі
ІМ. В. Стефаніка
АН України

Схема 2. Акціонерний союз по виробництву, переробці та реалізації м'яса та м'ясопродуктів із свинини

($Oo\phi + Oob \times k$), де $O\phi$ - середньорічна вартість основних виробничих фондів, що приходить на 1т продукції; Oob - витрати оборотних коштів на 1т продукції (без амортизації); k - коефіцієнт оборотності оборотних засобів і коштів галузі.

Приймаючи до уваги те, що кінцевий продукт попередньої галузі є сировиною для наступної, роздрібна ціна 1т свинини (Прод.) була представлена у вигляді формули:

$$\text{Прод.} = 9,39Цз.с. + 9,39ВМЗ_1 + 9,39Кнс(Oo\phi_1 + Oob_1 \times k_1) + 1,6ВМЗ_2 + 1,6Кнс(Oo\phi_2 + Oob_2 \times k_2) + ВМЗ_3 + Кнс(Oo\phi_3 + Oob_3 \times k_3) + 20ЖПДВ + ВМЗ_4 + Кнс(Oo\phi_4 + Oob_4 \times k_4),$$

де $Цз.с.$ - ціна зернової сировини;

індекси 1 - комбікормові заводи; 2 - господарства, що вирощують свиней; 3 - м'ясокомбінат, 4 - торгівля;

коефіцієнти: 1,6 - перерахунку забійної маси свиней в живу масу; 9,39 - необхідна кількість т к.од. для одержання 1,6т живої маси свиней.

Звідси, визначається частка і питома вага витрат комбі-
кормової промисловості, господарств, що вирощують свиней,
переробного підприємства та торгівлі. Частка кожного госпо-
дарського суб'єкта в середині галузі визначається пропорцій-
но кількості поставленої сировини суміжному виробництву.

Принцип ціноутворення на кінцевий продукт може бути
вастосований для розподілу акцій в міжгалузевих акціонерних
структурах, а також в спільних асоційованих виробництвах.

2.10. Виробнича діяльність промислових свинарських
комплексів з високою концентрацією тварин на незначних пло-
щах, призвела до небезпечної екологічної ситуації в зоні їх
розміщення. Створення нового господарського механізму має
обов'язково включати управління охороною навколишнього сере-
довища, яке б забезпечувало такий взаємозв'язок між виробни-
цтвом та природою, за якого ефективність галузі оцінювалась
в точки зору її екологічності.

Виникнення екологічних проблем в галузі перш за все
пов'язано в соціальному устроє, в якому виробництво здійсню-
валось без урахування законів природи, а людина та її здо-
ров'я ставилось на другий план. Монополія державної
власності на всі природні ресурси, безплатне природокористу-
вання та відсутність незалежного контролю за станом навко-
лишнього середовища сприяло екологічним порушенням: необг-
рунтованому розміщенню тваринницьких комплексів (без ураху-
вання місцезростаювання, типу ґрунтів, рози вітрів, розмі-
щення артезіанських свердловин тощо), високому рівню наван-
таженості тварин на одиницю земельної площі, відсутності не-
обхідних сільськогосподарських угідь для утилізації гною.

Крім того ще й технологічна недосконалість утилізації

гною та тваринницьких стоків, яка включає ненормоване витрачання води, несвоєчасне проведення ремонтів бетонних емкостей для стоків, невідповідність об'ємів гноєсховищ наявній кількості гною, відсутність його переробки, є причиною забруднення навколишнього середовища.

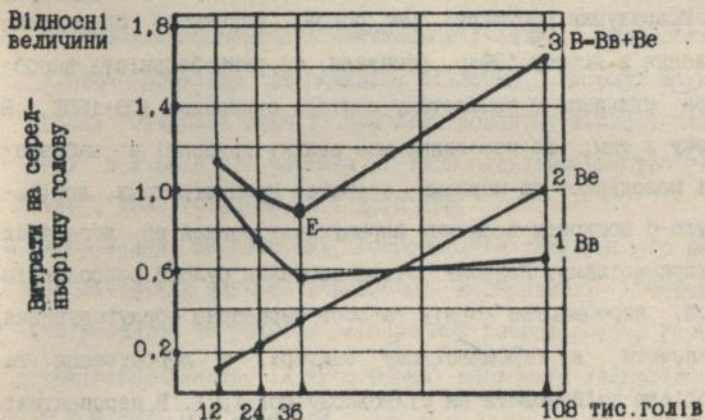
Екологізації виробництва свинини на промислових комплексах сприяло б платне природокористування, поєднання галузі тваринництва з рослинництвом чи в рамках одного господарства, якщо воно наділене землею, чи в кооперуванні з господарствами, що мають відокремлену спеціалізацію. Розрахунками встановлено, що в середньому навантаження поголів'я свиней, при якому відбувається повна утилізація гною згідно агротехнічних та екологічних вимог становить 10,8 голів на гектар.

2.11. Запропонована методика визначення еколого-економічної ефективності виробництва свинини на промислових комплексах дає можливість визначити оптимальну концентрацію поголів'я, при якій сумарні витрати на вирощування та на підтримання екологічності виробництва з розрахунку на одну середньорічну голову свиней будуть найменші.

Завдання вирішувалось графічним методом за допомогою відносних величин. Абсолютні та відносні річні витрати на вирощування однієї голови (Вв) представлені у табл.3 та зображені на графіку у вигляді кривої 1' (мал.1). Екологічні витрати (Ве) у відносних величинах графічно представлені прямою 2. При цьому припущено, що вони зростають прямо пропорційно концентрації поголів'я та площі землі, необхідної для утилізації гною. Крива 3 на графіку відображає суму витрат $B = Bv + Be$, на якій екстремальною є точка Е з найменшими сумарними витратами на одну голову, що відповідає комплексу

3. Розрахунок абсолютних та відносних витрат на середньорічну структурну голову свиней

Річна потужність комплексу, тис. гол.	Кількість господарств	В середньому на один комплекс				Відносні величини	
		Витрати на середньорічну структурну голову свиней, тис.крб.	Одержано приросту на середньорічну структурную голову свиней, кг	Розрахункові витрати на голову, зкорегов. на 110 кг приросту, тис.крб:	1993р	Середні за 1990-1993р	
108	4	318	115	305	0,52	0,61	
36	3	313	142	243	0,42	0,55	
24	4	423	114	408	0,70	0,70	
12	5	298	56,5	581	1,00	1,00	

Потужність комплексу

Мал.1 Оптимізація концентрації поголів'я свиней на комплексі з урахуванням екологічного фактору

з поголів'ям 36 тис. На комплексах з більшою концентрацією поголів'я екологічні витрати зростають значно вищими темпами, ніж відбувається зниження їх на вирощування. Таким чином, збільшення концентрації поголів'я на одному комплексі повал

36 тис. гол., розташованого єдиним територіальним масивом, вважаємо економічно та екологічно недоцільним.

2.12. Висока питома вага особистих підсобних господарств населення в загальному виробництві свинини, яка склала в Україні у 1992р. 53,2%, свідчить про надзвичайно велике економічне та соціальне значення цієї форми господарювання, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації. Вища якість, більш широкий асортимент та гнучке ціноутворення на продукцію особистих господарств дозволяє їй перемагати у конкуренції з продукцією, яку виробляють державні та кооперативні форми господарювання на сучасному етапі.

Розрахунки проведені на основі анкетного опитування населення в лютому 1994р. показали, що рентабельність виробництва свинини в особистому секторі становила 100-150%. В зв'язку з тим, що населення має великі труднощі в забезпеченні молодняком та кормами, особливо концентратами, доцільно було б поширити практику вирощування свиней по договорах з підприємствами. Причому, більш вигідним було б репродукцію свиней, виробництво кормів та зооветеринарне обслуговування забезпечити в громадському секторі, а дорощування та відгодівлю здійснювати на сільському подвір'ї. В перспективі частка особистого сектору в загальному виробництві свинини поступово буде зменшуватись, бо не витримає конкуренції з великими промисловими підприємствами.

Дуже повільно і обережно йде розвиток нових форм господарювання в галузі, заснованих на приватній власності на засоби праці, таких як фермерство, оренда з викупом, товариства з обмеженою відповідальністю тощо. Вважаємо, що саме ці господарські форми дозволяють виявити ефективного госпо-

даря на виробництві та створити стимули до високопродуктивної праці, так як самостійно функціонуючи вони не дадуть бажаних результатів. Випускати конкурентноспроможну продукцію неможливо без модернізації галузі та значних інвестицій, державної підтримки, особливо тих, хто займається тваринництвом. Тому майбутнє таких форм у встановленні кооперативних чи акціонерних зв'язків між ними, що дасть змогу досягти оптимальних розмірів виробництва та вести його на високому технічному та технологічному рівні.

Основні положення дисертації відображені в слідуючих роботах:

1. Підвищення економічної ефективності галузі свинарства в умовах переходу до ринкових відносин. Збірник наукових праць "Сучасний стан та проблеми розвитку економічної науки в Україні", частина 2, -Тернопіль: видавництво "Інформер", 1993. -С.83-85, 0,1 друк.арк.
2. Формування фермерських господарств свинарського напрямку. Матеріали науково-виробничої конференції "Формування, розвиток та розміри фермерських господарств в Україні" -Київ: видавництво Ін-ту аграрної економіки УААН, 1994. - С.204-207, 0,1 друк.арк.
3. Рекомендації по формуванню і функціонуванню ринку м'яса (в співавторстві). -Київ: видавництво Ін-ту аграрної економіки УААН, 1994, 0,1 друк.арк.
4. Рекомендації по організації селянських (фермерських) господарств в Україні (в співавторстві). -Київ: видавництво Ін-ту землеустрою, 1993. 0.1 друк.арк.

Ворд А.Г. Экономическая эффективность производства свинины в условиях различных форм хозяйствования. Диссертацией является рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 - экономика предприятий и формы хозяйствования. Институт аграрной экономики УААН, Киев, 1994.

Предложены: экономический механизм реализации различных форм собственности и хозяйствования в отрасли свиноводства; методики реформирования отношений собственности, создания высококонкурентной организационно-хозяйственной структуры по производству, переработке и реализации мяса свиней на акционерной основе, определения эколого-экономической эффективности выращивания свиней на комплексах с промышленными технологиями; механизм установления взаимовыгодных экономических отношений в отраслевом подкомплексе на основе учета затрат каждого участника акционерного объединения.

A.G.Borsch. Economic efficiency of pork production in various systems of management. The thesis is a manuscript.

The thesis for the degree of a candidate of science (economics, speciality 08.06.01- the economics of enterprises), prepared at the Institute of agricultural economics of the Ukrainian Academy of Agricultural Sciences, Kiev, 1994.

There is a mechanism for realization of a multiformal property and management of the enterprises of pork production in the thesis. It has been proposed that a method be used for the development of highly competitive pork producing management structures organized on a shareholding basis. The mechanism is found out for the establishment of mutually profitable economic relations within the subcomplex of meat production based on the account of shareholders' investments. The method has been developed for the assessment of ecologic and economic efficiency of pork production at the complexes based on industrial technologies.

Ключові слова:

свинарство, відносини власності, організаційно-господарські формування, ефективність, економічні відносини, екологія
Підписано до друку "16" 09 1994р. Формат 60x84 1/16

Папір друк. N Обл.-вид. арк. Ум. друк. арк. / 5 Тираж 100. Зам. 116.

ДОП Інституту аграрної економіки УААН. 252127,
Київ-127, вул. Героїв Оборони, 8.

11591600

AB 30.949

AB 30.949

